

Beslut

Datum 2024-07-02

Dnr 2023:8101

Sida **1 (24)**

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolans undervisning
om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer
vid Vägga gymnasieskola, enhet 4 i Karlshamns kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Vägga gymnasieskola, enhet 4 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga gymnasiegemensamma ämnen på gymnasiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Vägga gymnasieskola, enhet 4 den 14 och 15 maj 2024. Besöket genomfördes av utredarna Sylvia Lindqvist och Jenny Segerberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare i gymnasiegemensamma ämnen
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Beslut:

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Väggaskolan, enhet 4 i Karlshamns kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i låg utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Rektorn behöver inleda ett utvecklingsarbete inom följande delar:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är aktuell och uppdaterad och som är ett integrerat inslag för alla elever under alla gymnasieår
- arbeta med inslag i undervisningen som ger alla elever möjligheter att reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer samt förstå vikten av att sexualitet och relationer präglas av samtycke

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Väggaskolan, enhet 4 i Karlshamns kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer **i låg utsträckning** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- utveckla strategier för ett tillitsfullt och inkluderande klassrumsklimat och arbeta med insatser som hävdar de normer och värden läroplanen anger
- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 1 februari 2025** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:8101) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Granskningen av återkommande och aktuell undervisning visar att kunskapsområdet inte återkommer under alla år på gymnasiet och vissa elever riskerar att inte möta det alls. Undervisningen fångar sällan upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet och lärarna tar i sin undervisning inte hjälp av annan personal som har kompetens inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad och fördjupande undervisning visar att det i liten utsträckning förekommer ämnessamverkan eller ämnesövergripande undervisning om kunskapsområdet. Det finns inte heller något gemensamt arbete för att synliggöra för eleverna hur olika delar av kunskapsområdet hänger ihop.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att lärarna i olika omfattning arbetar för att låta eleverna undersöka hur föreställningar om manligt och kvinnligt kan styra människors livsvillkor. Eleverna får i olika ämnen utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier samt till maktstrukturer kopplade till hedersförtryck. Det skiljer sig dock åt mellan programmen i vilken mån undervisningen omfattar frågor om att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i låg utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att det finns vissa insatser för att främja klassrumsklimatet, men inget samordnat arbete för att skapa trygghet. I vissa ämnen ger undervisningen eleverna möjligheter att reflektera över normer.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna i olika omfattning bemöter utspel och uttryck för intolerans som kan knytas till kunskapsområdet. Lärarna planerar i olika omfattning sin undervisning utifrån kännedom om negativa uttryck bland eleverna och sådant som strider mot skolans värdegrund.

Granskningen av elevdelaktighet visar att det varierar bland lärarna i vilken utsträckning de gör eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

Här bedöms:

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Återkommande och aktuell undervisning

Kunskapsområdet återkommer inte under alla år på gymnasiet

Granskningen visar att undervisningen om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer inte återkommer för alla elever under alla år på gymnasiet.

I intervjuer med elever på högskoleförberedande program framkommer att det främst är inom ämnena samhällskunskap och naturkunskap som eleverna har arbetat med kunskapsområdet. Dessa ämnen är förlagda till olika gymnasieår och i olika omfattning beroende på program. Enligt lärarna får eleverna även möta kunskapsområdet under år 1 i ämnet idrott och hälsa. Varken eleverna på teknikprogrammet eller eleverna på naturvetenskapliga programmet läser naturkunskap där kunskapsområdet är en del i det centrala innehållet. Eleverna på naturvetenskapliga programmet arbetar däremot med kunskapsområdet inom ämnena samhällskunskap i år 1 samt biologi i år 1 och 3. Eleverna på teknikprogrammet arbetar med kunskapsområdet inom ämnet samhällskunskap i år 3. De intervjuade eleverna på yrkesprogrammen berättar att de inte arbetat så mycket med sexualitet, samtycke och relationer, men att de mött inslag som rör kunskapsområdet i ämnet naturkunskap samt inom ämnet svenska under olika år på gymnasiet. Vidare har de i ämnet religionskunskap under olika gymnasieår talat om värderingar och heder. En lärare som även är samordnare inom elevhälsan berättar att lärarna på skolan kommit fram till att de borde göra en inventering av hur de jobbar med kunskapsområdets perspektiv under elevens alla gymnasieår samt var, när och hur eleverna har mött kunskapsområdet.

Eleverna uppger att undervisningen är aktuell och relevant, men att omfattningen av arbetet med kunskapsområdet varierar mellan lärare. Flera av de intervjuade lärarna uppger att de inte har tid att hålla sig uppdaterade. En lärare har dock gått delar av en kurs om kunskapsområdet som Skolverket håller och har utifrån detta skapat ett material som alla lärare på skolan kan använda om de vill.

Undervisningen fångar i olika grad upp aktuella frågor knutna till kunskapsområdet

Granskningen visar att undervisningen i olika grad ger eleverna möjlighet att arbeta med aktuella frågor som de möter på fritiden eller i andra sammanhang.

Rektorn säger att hen uppfattar att lärarna brukar ta upp aktuella händelser i undervisningen med koppling till kunskapsområdet, men att det kan finnas viss osäkerhet bland lärarna om vad de förväntas göra i dessa sammanhang. Av intervju med elever framgår att det ofta är eleverna själva som tar upp något inom kunskapsområdet och att lärarna brukar fånga upp om eleverna vill prata om något. Enligt eleverna händer det även att lärarna tar upp aktuella händelser i undervisningen, ibland genom att låta eleverna läsa något som står i tidningen. Lärarna berättar att de ibland fångar upp sådant som de hör eleverna prata om i korridorerna och som har koppling till sexualitet, samtycke och relationer för att knyta det till kursen de undervisar i. Enligt lärarna brukar eleverna ofta fråga dem om aktuella saker, men lärarna måste ibland säga stopp för att hinna med kursen. Lärarna uppger att det ofta är samhällskunskap och svenska som får ta dessa frågor och att det är svårare att ge utrymme för aktuella händelser i korta kurser.

Undervisningen breddar och fördjupar inte perspektiv genom att använda annan personal med kompetens inom kunskapsområdet

Granskningen visar att lärarna i undervisningen inte använder sig av annan kompetens än den egna för att bredda och fördjupa olika perspektiv inom sexualitet, samtycke och relationer.

Vissa lärare uppger i intervju att de har tillfrågat elevhälsan om de kan stötta i undervisningen om kunskapsområdet, men fått nej med motiveringen att elevhälsan inte har tid och möjlighet att gå ut i klasserna. Rektorn bekräftar detta och berättar att lärarna visserligen har tillåtelse att använda elevhälsans kompetens men att det i praktiken är svårt för elevhälsan att hinna ut i alla klasser. De gånger elevhälsan kopplas in handlar det oftast om att någon elev uppvisar dåligt beteende eller inte mår bra. Lärarna berättar att de fått hjälp av kuratorerna några gånger vid speciella händelser, exempelvis då det i en grupp uppstod en diskussion om att bära slöja.

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kunskapsområdet förekommer i vissa gymnasiegemensamma ämnen

Granskningen visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer förekommer i vissa gymnasiegemensamma ämnen på skolan.

Av elev- och lärarintervjuerna framgår att eleverna möter kunskapsområdet i ämnena naturkunskap eller biologi, samhällskunskap, religionskunskap, svenska och engelska. Lärarna uppger att de tar upp inslag som rör kunskapsområdet i undervisningen där det fungerar och när de hinner, men att det inte alltid är möjligt. Om det inte finns tid att diskutera frågorna inom kursen eller om läraren inte känner eleverna tillräckligt väl för att ta en diskussion, händer det att läraren tar upp det med klassens mentor så att denne kan ta upp frågorna på elevernas mentorstid.

Undervisningen präglas inte av ämnesintegrering

Granskningen visar att det inte finns något samarbete mellan lärarna i de olika ämnena som gör det möjligt för eleverna att arbeta med olika perspektiv på kunskapsområdet i undervisningen.

I lärarintervjuerna framkommer att det är svårt för lärarna att få till en röd tråd mellan ämnena eftersom de undervisar på flera program och på olika enheter samt att samarbeten mellan lärare försvåras av att lärare som har samma elever inte träffas tillräckligt ofta för att planera ämnesövergripande. Såväl lärarna som rektorn berättar att det inte finns någon systematisk samverkan mellan lärarna på skolan kring kunskapsområdet. Enligt rektorn är det programsamordnarna som har i sitt uppdrag att bevaka att olika kunskapsområden finns med i utbildningen.

Av material som Skolinspektionen tagit del av framgår att det organiseras ett antal temadagar på skolan, såsom Pridedagen, åminnelse av förintelsedagen och internationella kvinnodagen, till vilka det bjuds in externa aktörer. Dessa temadagar integreras dock inte i undervisningen, utan organiseras oftast av enskilda lärare som skickar ut mejl till kollegor med förslag på hur de kan arbeta utifrån temadagen. Lärare uppger att det är svårt att hinna med dessa teman, och några elever beskriver att de inte har observerat att vissa temadagar har ägt rum.

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till maktstrukturer kopplade till kön och hedersförtryck

Granskningen visar att lärarna i olika mån arbetar för att låta eleverna undersöka föreställningar om manligt och kvinnligt och hur det styr deras livsvillkor, samt att eleverna i undervisningen får granska hur kvinnligt och manligt framställs i

olika medier. Eleverna får i viss omfattning arbeta med frågor om hedersrelaterat våld i undervisningen.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att det finns inslag i undervisningen som rör livsvillkor, könsroller och makt. Exempelvis har de tagit upp detta i samband med litteraturläsning inom svenska samt att de i samhällskunskap pratat om löneskillnader mellan män och kvinnor, feminism och könsroller. I ämnet historia har de bland annat tagit upp hur kvinnans roll ändrats genom tiderna. Exempelvis har eleverna sett en film om kampen för kvinnlig rösträtt och diskuterat olika roller i arbetslivet. Enligt eleverna på yrkesprogram talar de i undervisningen bland annat om hur det är att vara kvinna på en arbetsplats. Eleverna på naturvetenskapsprogrammet berättar att de på mentorstiden pratat om hur man förväntas vara som man, kvinna och icke-binär, till exempel att män förväntas vara mer känslökalla. En elev säger att de på lektionerna bland annat pratat om att män som studerar mycket kan bli kritiserade för att de är "plugghästar" medan det för kvinnor inte ses som något negativt att studera hårt, men att det i stället kan leda till studiestress för dem.

Undervisningen ger eleverna vissa möjligheter att reflektera kring maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Lärarna berättar att de i samhällskunskapen tar upp heder kopplat till mänskliga rättigheter. Vissa lärare väntar dock till år 3 med att ta upp ämnet, eftersom de då har skapat en relation med eleverna. En lärare beskriver att hen i sin undervisning tar upp hedersrelaterat våld och förtryck, omskärelse och könsstympning samt att både män och kvinnor är offer för hedersproblematik. Några lärare berättar även att eleverna fått göra en värderingsövning som handlar om heder. Några elever säger att de i år 1 läst en bok om heder som tydliggör att heder rör både män och kvinnor. Enligt eleverna har heder även varit en del i undervisningen då de arbetat med etik och moral i religionskunskapen.

Inom vissa ämnen får eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier. Till exempel berättar lärarna att eleverna får jämföra hur kvinnan framställs i filmversionen av Frankenstein jämfört med den litterära förlagan. Några intervjuade elever berättar att de i ämnet religionskunskap har tagit upp hur filmer och böcker beskriver män och kvinnor inom olika kulturer. Såväl elever som lärare uppger att de i naturkunskapen har pratat om den skeva könsnormen vad gäller skönhetsideal och hur kvinnor och män framställs i medier. De har även pratat om hur verkligheten ser ut i förhållande till "lyckliga" inlägg på sociala medier. Enligt några lärare får eleverna inom naturkunskapen dessutom granska reklambilder och kommer då även in på hur sexualitet framställs i pornografi.

Undervisningen innehåller få inslag som ger eleverna möjlighet att lära sig om samtycke

I granskningen framkommer att eleverna i undervisningen får utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation och erfarenheter. Det skiljer sig dock åt mellan programmen i vilken mån undervisningen omfattar frågor om att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Av intervju med lärarna framgår att arbete med empati och välfungerande relationer ingår i samtliga kurser. Enligt lärarna arbetar de ständigt på skolan med frågor om hur människor förhåller sig till varandra och hur man själv vill bli behandlad. Eleverna får även reflektera över vikten av att behandla varandra med respekt. På yrkesprogrammen gör läraren exempelvis klart för eleverna hur det är när eleverna kommer ut på apl eller på en arbetsplats genom att prata om vilka rättigheter och skyldigheter som finns på en arbetsplats, vad som är ett gott uppförande och vad som krävs för att behålla ett jobb. Lärarna berättar även att de arbetar medvetet för att eleverna ska utveckla sin förmåga att leva sig in i andra människors situation. I skönlitteraturen brukar lärare välja texter som står eleverna nära och eleverna möter då frågor som rör relationer, sexualitet, vem man får lov att vara och vem som bryr sig om vem man är. Enligt lärarna kan det bli goda diskussioner mellan eleverna om vikten av att hjälpa andra.

I lärarintervjuerna framkommer att det främst är i ämnena naturkunskap och biologi som undervisningen omfattar frågor om samtycke. Eleverna har bland annat fått göra en värderingsövning om samtycke utifrån ett material från Riksföreningen för sexuell upplysning (RFSU). Enligt lärarna är det viktigt att arbeta med frågan, speciellt i klasser där det finns en viss jargong. Lärarna säger dock att det skiljer sig åt i vilken utsträckning frågor om samtycke blir en del i undervisningen och att eleverna på teknikprogrammet som varken läser naturkunskap eller biologi riskerar att gå igenom hela gymnasiet utan att arbeta med frågan. Det förekommer visserligen att eleverna på teknikprogrammet får arbeta med samtycke inom ämnet samhällskunskap där undervisningen tar upp lagstiftningen och dess gråzoner, men enligt lärarna är det inte alltid som det sker. Vissa elever uppger att de i undervisningen också talat om samtycke i samband med läsning av Törnrosa, utifrån att hon blev kysst medan hon sov.

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

Här bedöms:

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Undervisningen innehåller vissa aktiva insatser för att främja ett öppet och tryggt klassrumsklimat

Granskningen visar att lärarna har olika arbetssätt som syftar till att främja ett tillitsfullt och öppet klassrumsklimat och skapa trygghet inom ramen för undervisningen, men att det trots detta finns elever som upplever att de inte kan samtala och reflektera fritt.

Av intervjuer med elever och lärare framgår att det finns vissa inslag i de gymnasiegemensamma ämnena där eleverna får diskutera frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna uppger att de arbetar på olika sätt för att skapa ett gott klassrumsklimat och att det kan finnas olikheter på skolan som helhet hur detta tar sig uttryck. I intervju uppger lärarna att det är viktigt att ha ett gott bemötande, att vara en positiv ledare, att ha ett relationellt arbete och att skapa trygghet. Lärarna berättar att de använder metoder i klassrummet såsom att placera elever som jobbar bra ihop tillsammans, ibland i mindre grupper. För att inte befästa grupper undviker de att placera elever i samma konstellationer som eleverna befann sig i då de kom till gymnasiet.

Enligt lärarna är skolan dock segregerad i och med att elever går i olika byggnader där det kan vara olika normer som gäller. Lärarna berättar att diskussioner skiljer sig åt mellan elevgrupperna. Exempelvis är vissa grupper tysta, medan elever i andra grupper uttrycker starka åsikter. Denna bild bekräftas delvis av eleverna. Vissa elever säger i intervju att de kan uttrycka sina åsikter i klassen, medan det i andra grupper kan vara så att elever som har andra åsikter än övriga i klassen inte får komma till tals vad gäller vissa samtalsämnen. En elev uppger att det i hans klass är grupperat, men att eleverna i de flesta grupper i klassen har samma värderingar om sex och samlevnad. Enligt eleven kommer alla elever i den klassen till tals, vågar prata och tycker samma sak. En annan elev uppger att även hans klass är grupperad och segregerad och att vissa elever troligtvis inte vågar säga att de har en annan åsikt än andra, eftersom somliga elever i klassen inte skulle uppskatta det. Av elevintervju framkommer vidare att det kan vara svårt att

genomföra diskussioner om ämnen som till exempel könsroller, eftersom det i vissa klasser finns en stor andel elever som har starka åsikter. Förvisso kan alla elever få komma till tals när de diskuterar detta inom undervisningen, men utanför klassrummet kan det bli problem mellan olika elever som tycker olika. Denna bild bekräftas av lärarna som uppger att vissa lärare brukar avvakta med att ta upp känsliga frågor som heder. Det förekommer bland annat att lärare väntar till år 3 med att ta upp sådana frågor och då med försiktighet, då klassens relationer stabiliserats. En lärare uppger att hen har ett ämne som eleverna läser först i år 3, och då är det svårt att jobba med det relationella. Ibland kan det enligt lärarna finnas frågor som är svåra att lyfta i helklass. I dessa fall händer det att läraren tar frågan enskilt med den aktuella eleven eller skickar eleven vidare till kuratorn om läraren märker att det behövs.

Lärarna har vissa generella förhållningssätt för att främja god samvaro och trygghet i klassrummet

Granskningen visar att lärarna har vissa generella förhållningssätt, men att det inte finns några särskilda förhållningssätt eller regler för undervisning som rör sexualitet, samtycke och relationer.

Rektorn berättar att det pågår ett arbete utifrån skolans likabehandlingsplan. Av intervjuer med lärare och elever framgår att värdegrunden i korthet består i att bete sig på ett trevligt sätt mot andra, att ingen får säga elaka saker och att alla ska behandla andra som de själva vill bli behandlade. I elevintervjuerna ges ett exempel på att en lärare gav klassen riktlinjer om att inte uttrycka elaka eller homofobiska kommentarer då klassen skulle diskutera en bok där en av karaktärerna är homosexuell, men det framgår samtidigt att det inte är vanligt förekommande. Lärarna uppger att de förutom likabehandlingsplanen och skolans ordningsregler inte har något gemensamt förhållningssätt eller någon strategi på skolan när de arbetar med sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen.

Undervisningen ger vissa elever möjligheter att reflektera över hur normer kan påverka och begränsa människors handlingsutrymme

Granskningen visar att lärarna är normmedvetna, men att undervisningen inte ger alla elever möjligheter att reflektera över och utmana begränsande normer.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna främst får arbeta med normer inom ämnen som samhällskunskap och naturkunskap, men även i historia, engelska och svenska. Till exempel har det inom ämnet samhällskunskap förekommit att eleverna fått diskutera frågor som rör diskriminering, kulturer och normer utifrån skönlitteratur de läst. På naturkunskapen kommer normer exempelvis in i undervisningen i samband med att läraren och eleverna pratar om influencers och vilka ideal de förmedlar. En lärare uppger att hen även låter eleverna titta på Disneys figurer utifrån ett normperspektiv. I lärarintervjuerna

framkommer även att eleverna får undersöka normer inom djurvärlden och jämföra exempelvis fåglarnas tjäderspel med människors spel på krogen samt prata om vad som händer då djuren bryter mot normer. På de program där eleverna inte läser ämnet naturkunskap tar lärarna upp normer på elevernas mentorstid. Enligt lärarna är det dock svårt att hinna få in kunskapsområdet som en del i mentorstiden, eftersom det finns många andra frågor som behöver lyftas där.

Både lärare, rektorn och elever på yrkesprogram uppger att de i undervisningen talar om vilka normer som finns på arbetsplatser. Lärarna på yrkesprogrammen berättar att de i anslutning till apl förbereder eleverna på att jargongen ibland är tuff på mansdominerade arbetsplatser, vilket blir en naturlig ingång att prata om könsnormer och förhållningssätt. Till exempel kom ämnet upp i samband med en möjlighet för eleverna att förlägga sitt apl i Tyskland, där eleverna får möta en annan arbetskultur och andra normer för bland annat män och kvinnor än i Sverige.

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Uttryck för intolerans problematiseras delvis i undervisningen

Granskningen visar att lärarna i olika omfattning och på olika sätt bemöter uttryck för intolerans och destruktiva jargonger, men att inte alla lärare behandlar dessa uttryck i undervisningen.

Av intervju med lärare framgår att lärarna är medvetna om att det finns elever på skolan som på olika sätt uttrycker intolerans i strid mot de värden som läroplanen anger. Lärarna uppger att de agerar direkt och pratar med de aktuella eleverna då elever uppvisar ett oönskat beteende. Vid behov tar lärarna hjälp av skolkuratoren eller någon av de elevcoacher som finns på skolan. Av lärar- och elevintervjuer framkommer dock att det i praktiken inte finns något genomtänkt arbetssätt för hur lärarna i undervisningen ska bemöta uttryck för intolerans och att det därför skiljer sig mellan lärarna i vilken omfattning de planerar sin undervisning om kunskapsområdet utifrån detta. I elevintervjuerna framkommer att det finns elever som är öppna med homofobiska åsikter, och att det skiljer sig åt mellan olika klasser om eleverna vågar vara sig själva på skolan. En elev uppger till exempel att hen inte tror att någon manlig elev i hens klass skulle våga komma ut som homosexuell, medan andra elever säger att de har flera öppet homosexuella i klassen.

Elevdelaktighet

Granskningen visar att lärarna på olika sätt gör eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer.

Enligt rektorn efterfrågar lärarna elevernas perspektiv utifrån kunskapsområdet vid kursstart då lärarna och eleverna tittar på kursmål och pratar om former för redovisning eller prov, men detta ser olika ut från lärare till lärare. Av intervju med elever framgår att lärarna kan fråga hur eleverna vill jobba med olika moment och om det är något som är speciellt viktigt för eleverna att arbeta med. Det händer också att eleverna får svara på enkäter om vad de skulle vilja ändra på i undervisningen. Ofta tar läraren inför ett nytt område reda på vad eleverna kan sedan tidigare och tar i möjlig mån hänsyn till det i undervisningen. Några elever uppger dock att lärarna troligtvis skulle genomföra undervisningen enligt sin planering, trots att eleverna gått igenom området tidigare eftersom lärarna räknar med att eleverna hunnit glömma. Både lärare och elever beskriver att kursinnehållet i vissa ämnen är det samma som på högstadiet, men fördjupat.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- genomför en undervisning om kunskapsområdet som är aktuell och uppdaterad och som är ett integrerat inslag för alla elever under alla gymnasieår

Läroplanen anger att rektorn har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Rektorn har även ett särskilt ansvar för att undervisningen i olika ämnen samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet.¹ Vidare anger läroplanen att lärarna ska samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Lärarna ska organisera och genomföra arbetet så att eleverna får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.² Delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer finns med i flera av de gymnasiegemensamma ämnena, antingen i ämnets syfte eller i det centrala innehållet i kursen.³ Det betyder att

¹ Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar

² Lgy 11 avsnitt 2.1 Kunskaper

³ Se exempelvis gymnasieskolans ämnesplaner för naturkunskap, idrott- och hälsa, samhällskunskap, historia, religion, engelska, svenska och svenska som andraspråk.

flera lärare utifrån sin ämnesundervisning i olika grad har ansvar för att behandla kunskapsområdet på lektionerna.

Av granskningen framgår att eleverna inte får undervisning om sexualitet, samtycke och relationer under alla år på gymnasiet och att vissa elever riskerar att gå genom gymnasiet utan att möta viktiga delar av kunskapsområdet alls. Granskningen visar också att lärarna endast i den mån de hinner och utefter eget intresse håller sina kunskaper uppdaterade och aktuella om kunskapsområdet. Vidare framgår att lärarna inte samordnar sin planering för kunskapsområdet. Eleverna möter begränsade perspektiv gällande hur kunskapsområdet hänger ihop och generellt ger undervisningen eleverna få möjligheter till fördjupning genom att tillämpa olika perspektiv. Det leder till att eleverna inte får en helhetsbild av vad kunskapsområdet innefattar. Genom att undervisningen utifrån kunskapsområdet är återkommande, att lärarna är lyhörda för eleverna när de vill lyfta aktuella frågor samt genom att använda kompetens från skolans elevhälsa, annan personal, ungdomsmottagningen eller externa organisationer kan lärarna bredda och fördjupa perspektiv i undervisningen. Om lärarna dessutom har kännedom om vad andra lärare undervisar om och förhåller sig till det, kan de närma sig kunskapsområdet tillsammans med kollegor och skapa en helhet för eleverna och ge dem möjlighet till fördjupning i ämnet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna möjligheter att göra undervisning om sexualitet, samtycke och relationer till ett återkommande inslag för samtliga elever på skolan under alla år på gymnasieskolan. För detta behöver lärarna hålla sig à jour med utvecklingen inom kunskapsområdet och fånga vad ungdomar och unga vuxna pratar om, upplever och eventuellt också kan utsättas för. Skolverket har material som kan användas i detta. Rektorn behöver också ge lärarna förutsättningar att utforma undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer så att den integreras i de flesta gymnasiegemensamma ämnena. Lärarna behöver kunna samarbeta med varandra genom exempelvis ämnesövergripande undervisning, i syfte att fördjupa och bredda kunskapsområdet. [Sexualitet, samtycke och relationer i undervisningen - Skolverket](#)

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- arbeta med inslag i undervisningen som ger alla elever möjligheter att reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer samt förstå vikten av att sexualitet och relationer präglas av samtycke

Läroplanen anger att skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till

kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.⁴

Granskningen visar att det skiljer sig åt mellan ämnen och program på skolan i vilken utsträckning eleverna får diskutera och reflektera över vad samtycke kan innebära i olika situationer. Eleverna på teknikprogrammet läser varken naturkunskap eller biologi och riskerar att gå igenom hela gymnasiet utan att arbeta med betydelsen av samtycke.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att verka för att eleverna ska ha ett kritiskt förhållningssätt och stärka deras förmåga att fatta egna beslut. Det innebär att i undervisningen arbeta medvetet för att uppmuntra och utmana eleverna att utveckla sin förmåga att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter. Det innebär också att i undervisningen ta upp betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke, hur samtycke kan kommuniceras, de gråzoner som sexuella situationer kan omfatta samt vad sexuella kontakter utan samtycke kan få för konsekvenser. Skolverket har material som kan användas i detta: [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#)

Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- utveckla strategier för ett tillitsfullt och inkluderande klassrumsklimat och arbeta med insatser som hävdar de normer och värden läroplanen anger

Läroplanen anger att läraren öppet ska redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problem. Vidare ska läraren planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska också uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Tillsammans med eleverna ska läraren utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.⁵ Vidare anger läroplanen att skolan ska främja förståelse för

⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag Gymnasieskolans uppdrag.

⁵ Lgy 11, avsnitt 2.2 Normer och värden, Riktlinjer

andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen i skolan ska utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.⁶

Av granskningen framgår att det finns inslag i de gymnasiegemensamma ämnena där eleverna får diskutera olika frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna verkar på olika sätt för att generellt främja klassrumsklimatet och skapa trygghet inom ramen för undervisningen. Trots detta finns det elever som inte upplever att klimatet tillåter dem att samtala och reflektera fritt. Skolan är segregerad och granskningen visar att det är olika normer som gäller i olika klasser eller byggnader. Det framgår också att det skiftar beroende på vilket program som eleverna läser huruvida de får möjlighet att utmana begränsande normer. Det finns en medvetenhet bland lärarna att vissa elever på skolan uttrycker värderingar eller visar intolerans på sådant sätt som strider mot läroplanen och som kan knytas till kunskapsområdet. Lärarna fångar dock inte upp dessa uttryck för värdegrundsproblem för att kunna behandla dem inom ramen för undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Genom att ha ett normmedvetet förhållningssätt kan läraren skilja mellan personligt och privat och undvika att undervisningen förstärker normer som dominerar i skolan och i samhället.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar för att samverka och verka för ett tillitsfullt klassrumsklimat när undervisningen rör sexualitet, samtycke och relationer. Det handlar om att inkludera och involvera alla elever, även elever som vanligtvis inte tar till orda i klassrummet. Det kan också handla om att ha funktionella regler för diskussioner och samvaron i klassrummet och hur eleverna ska uppträda när de inte är överens. Vidare innebär det att alla elever ska känna sig trygga överallt och att de är en del av skolan. Skolverket har material som kan användas i detta: [Regler och förväntningar på elever i undervisningen - Skolverket](#) och [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#). Lärarna behöver även ha förutsättningar att bemöta utspel och uttryck för intolerans bland eleverna samt förutsättningar att arbeta med insatser som hävdar de värden läroplanen anger. I detta arbete är det viktigt att läraren är en aktiv samtalsledare i klassrummet som styr och leder elevernas samtal, dels för att nyansera och utmana, dels för att se till att samtalen sker på ett tryggt och respektfullt sätt. Bland de mänskliga

⁶ Lgy11, avsnitt 1 *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet*

rättigheter som skolan ska förmedla och förankra respekt för finns åsikts- och yttrandefriheten. Det innebär att elever har rätt att ha åsikter som också står i strid med skolans värdegrund. Skolverket har material som kan användas i detta: [Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda – Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling - Skolverket](#).

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- gör eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer

Läroplanen anger att det inte är tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁷

Granskningen visar att eleverna på skolan har vissa möjligheter att tycka till om planering, genomförande och utvärdering av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer, men att detta inte är likvärdigt på skolan. Arbetet ser olika ut i olika klasser och lärarna frågar i olika omfattning eleverna om vilka frågor och perspektiv inom kunskapsområdet som är viktiga att ta upp i undervisningen. Genom att utgå från elevernas intressen, erfarenheter och tankar om kunskapsområdet kan lärarna i högre omfattning göra eleverna delaktiga i planering, genomförande och utvärdering av undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att gemensamt och likvärdigt arbeta för att göra eleverna delaktiga i utformningen av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna behöver använda olika metoder för att få kännedom om elevernas kunskaper och förväntningar för att möta eleverna där de är samt för att fånga upp elevernas frågor och behov, även de elever som är mer tystlåtna. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Delaktighet för lärande - Skolverket](#) och [Sexualitet, samtycke och relationer - Skolverket](#).

⁷ Lgy 11 avsnitt 2, *Skolans värdegrund och uppdrag*, 2.2 Normer och värden.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Sara Carlsson, enhetschef.

Föredragande i ärendet har varit utredare Sylvia Lindqvist. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Jenny Segerberg, Roger Persson och Marcus Rönnegård deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda gymnasieskolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

Kvalitetskriterier

Återkommande och aktuell undervisning

Ämnesintegrerad och fördjupande undervisning inom gymnasiegemensamma ämnen

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁹ Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.¹⁰

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹¹ Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.¹²

Av läroplanen för gymnasieskolans inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Det framgår också att en trygg identitet och medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet stärker förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingsgrunder.¹³

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. När värderingar redovisas, ska det alltid klart framgå vem det är som står för dem. Alla som verkar i skolan ska alltid hävda de

⁸ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 4 § skollagen.

¹¹ 1 kap. 5 § skollagen.

¹² Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

¹³ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Förståelse och medmännisklighet*.

grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och klart ta avstånd från det som strider mot dem.¹⁴

Av läroplanens inledande del framgår vidare att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter oberoende av könstillhörighet. Det framgår att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska också verka för att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Oavsett om utbildningen är förlagd till en arbetsplats eller äger rum i skolan ska den präglas av ett jämställdhetsperspektiv.¹⁵

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om könsmonster och hur de kan påverka människors livsval och livsvillkor. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska hur normer, värderingar och strukturer kan begränsa kvinnors och mäns makt att forma såväl samhället som sina egna liv. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande i utbildningen får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.¹⁶

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer anges att det är skolans ansvar att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, och har kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Varje elev ska ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det eleven ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor.¹⁷ Det anges vidare att läraren ska se till att undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att eleverna ges möjlighet att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Saklighet och allsidighet.*

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.*

¹⁶ Lgy 11, avsnitt 1. *Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag.*

¹⁷ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Mål.*

Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val. Läraren ska även samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen. I undervisningen ska läraren utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska läraren organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjlighet till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.¹⁸

Avseende normer och värden anges i läroplanen bland annat att det är skolans mål att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet. Det är också skolans mål att varje elev tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor.¹⁹ Vidare anges det att alla som arbetar i skolan ska visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av dessa. Vidare ska läraren klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.²⁰

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen. Läraren ska även uppmuntra elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det och låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vidare anges det också att läraren ska planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.²¹

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.²² Elevhälsans insatser ska riktas till såväl enskilda elever som till grupper av elever och till insatser som rör skolan i dess helhet. Att elevhälsans arbete ska bedrivas i samverkan med lärare på skolan avser att förtydliga att elevhälsan, tillsammans

¹⁸ Lgy 11, avsnitt 2.1, *Kunskaper, Riktlinjer*.

¹⁹ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Mål*.

²⁰ Lgy 11, avsnitt 2.2, *Normer och värden, Riktlinjer*.

²¹ Lgy 11, avsnitt 2.3, *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

²² 2 kap. 25 § skollagen.

med lärarna, ska bidra med aktuell kunskap om elevernas fysiska, psykiska och psykosociala hälsa, om hinder för elevernas hälsa, lärande och utveckling och om de övergripande förutsättningarna för hälsa, lärande och utveckling på skolan. I arbetet kan elevhälsan i dialog med skolans övriga personal nyttja erfarenheter från arbetet med enskilda elever och grupper av elever.²³

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.²⁴

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser. Ämnesplanerna innehåller respektive ämnes syfte och vilka kurser som ingår i ämnet. För respektive kurs anges det centrala innehåll som undervisningen i kursen ska behandla. Vidare framgår betygskriterier för varje kurs som relaterar till det centrala innehållet i kursen och har en koppling till ämnesplanen som helhet. (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen, 1 kap. 4 § gymnasieförordningen [2010:2039].)²⁵

²³ Proposition. 2021/22:162, *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*, s. 157.

²⁴ Lgy 11, avsnitt 2.6, *Rektorns ansvar*.

²⁵ Bestämmelserna i 16 kap. 21 och 23 §§ skollagen har nya lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. 1 kap. 4 § gymnasieförordningen har en ny lydelse från och med den 1 januari 2024 genom förordning 2023:654. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter d. 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som påbörjats före den 1 juli 2025.